

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

መንበረፀሃይ ታደሰ

ሂሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

አመልካች፡- ወ/ሮ እመቤት ደርበው - የቀረበ የለም ከጠ/ሃይሉ አግዘው ጋር ቀረቡ

መ/ሰጪ፡- አቶ ታደሰ ሰዳማ - የቀረበ የለም ከተባለ በኋላ ጠ/ሰመረ አሰፋ ቀረቡ

በዚህ መዝገብ የቀረበልንን ጉዳይ ተመልክተን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ከክርክሩ ሂደት ለመገንዘብ እንደቻልነው አሁን በቀረበልን ጉዳይ መነሻ የሆነው የአሁን አመልካች ጣልቃ ገብ በመሆን በሆላኦና ከተማ አስተዳደር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አቅርበውት የነበረው የውል ይፍረስልኝ ማመልከቻ ነው። አመልካችዎ ውል ይፍረስልኝ በማለት ጥያቄ ያቀረቡት ያለእርሳቸው ፈቃድ ባለቤታቸው የጋራ ንብረት የሆነውን ድርጅት ለአሁኑ መልስ ሰጭ ሸጦአል በማለት ነው። ጉዳዩን የተመለከተው ፍ/ቤት በውሉ አፈፃፀም መሟላት የሚገባቸው የፎርም ቅድመ ሁኔታዎች እንደነበሩ ካረጋገጠ በኋላ ከውሉ መፈፀም በኋላ የተፈጠሩ ሌሎች በርካታ ጉዳዮችን ግምት ውስጥ በማስገባት ተዋዋዮች ወደ ነበሩበት ይመለሱ ሊባል አይገባም በማለት ውሳኔ ሰጠ። የአሁን አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ቢያቀርቡም ይግባኝ የቀረበለት የሐድያ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይግባኝን አጽንቷል። ይግባኝ ፍ/ቤቱ ውሳኔው ሲያፀና ከውሉ መፈፀም በኋላ ድርጅቱን የገዛው የአሁን መልስ ሰጪ በርካታ ንብረት ሲያሰፍሩበት አመልካች በአጠገቡ ስለሚኖሩ ያውቁ እንደነበርም አትቷል። ከክርክሩ ሂደት አሁን አከራካሪ የሆነው ሽያጭ የተፈፀመው በ1992 ዓ.ም ሲሆን ጣልቃ ገብ ይፍረስልኝ ብለው የጣልቃ ገብነት ጥያቄ ያቀረቡት የአሁኑ መልስ ሰጪ ስም ይዛወርልኝ በማለት ሐምሌ 11 ቀን 1997 ባቀረቡት ማመልከቻ መሰረት በተመሰረተው ክስ ነው።

ለዚህ ፍርድ ቤት የቀረበው የሰበር ማመልከቻ እንዲፈርስ ጥያቄ የቀረበበት የወፍጮ የሽያጭ ውል ሕጉ የሚጠይቀውን የሁለቱም ተጋቢዎች ፈቃድና የምዝገባ ፎርማሊቱ አለማሟላቱ ከተረጋገጠ ሌላ ምክንያት በማቅረብ ተዋዋዮቹ ወደነበሩበት ሊመለሱ አይገባም መባሉ መሰረታዊ የሕግ ስህተት መፈፀሙን የሚያመለክት ነው የሚል ነው።

መልስ ሰጪ በጽሑፍ ባቀረቡት መልስ የፎርማሊቱ ጥያቄውንም ሆነ የፈቃድ ጉዳዮችን ከውሉ በኋላ ከተደረገው ኢንቨስትመንት ጋር በማነፃፀር ውሉ አይፈርስም ተብሎ መወሰኑ አግባብ ነው ስለዚህ ውሳኔው ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክሯል።

እኛም ውሉ ከተፈፀመ በኋላ በተገዛው ንብረት ላይ የተደረገውን ለውጥ ግምት ውስጥ በማስገባት ውሉ እንዲፀና መወሰኑ አግባብ መሆን አለመሆኑን አግባብነት ካላቸው የሕጉ ድንጋጌዎችና ይህ ፍርድ ቤት ቀደም ብሎ ከሰጣቸው የሕግ ትርጉም ውሳኔዎች ጋር በማያያዝ ተመልክተናል። በመሰረቱ የፈቃድ ወይም የፎርም ጉድለት ያለበት ውል ሕጉ መብት በሚሰጠው ሰው የይፍረስልኝ ጥያቄ ሲቀርብበት ፈራሽ እንደሚሆን በመርህ ደረጃ በሕጉ በግልጽ የሰፈረ ጉዳይ ነው። በመሆኑም ውሉ በሚፈፀምበት ወቅት ጉድለት የነበረበት መሆኑ ከተረጋገጠ ውሉ እንዲፈርስና ባለጉዳዮች ወደነበሩበት ሁኔታ እንዲመለሱ ማዘዝ ከፍርድ ቤት የሚጠበቅና ሕጉም የሚያዘው መርህ

ነው። /የፍትሐብሔር ሕግ ቁ.1815 ይመለከታል/ ሆኖም ይህ ተዋዋዮችን ወደነበሩበት የመመለስ መርህ ተፈጻሚ ማድረግ የማይቻል ከሆነ ወይም ለአንደኛው ተዋዋይ ከፍተኛ ጉዳት የሚያስከትል ከሆነ ውሉን ለመፈፀም የተከናወኑ ተግባራት ፀንተው እንደሚቆዩ የፍትሐብሔር ሕግ አንቀጽ 1817 በግልጽ ደንግጎታል። በመሆኑም ፍርድ ቤቱ ውሉ ሲመሰረት ጉድለት የነበረበት መሆኑን ቢያረጋግጥም ውሉን ማፍረስ የማይቻል ወይም ለአንደኛው ወይም ለሁሉም ወገን ከፍተኛ ጉዳት የሚያስከትል መሆኑን በሂደት ከተረዳ ተዋዋይ ወገኖች ወደነበሩበት ሊመለሱ አይገባም በማለት ትእዛዝ ሊሰጥ ይችላል። ይህ ትርጉም ይህ የሰበር ችሎት በሌሎች በርካታ ጉዳዮችም የተከተለው ነው።

አሁን በቀረበልን ጉዳይም ፍ/ቤቱ የተከተለው ይህን መርህ ነው። ውሉ ሲመሰረት ጉድለት እንደነበረበት አረጋግጧል። በሌላ በኩል ውሉ በ1992 ዓ.ም ከተፈፀመ በኋላ በመልስ ሰጪ በኩል ተጨማሪ ንብረት የታከለበት መሆኑን ግንዛቤ ውስጥ አስገብቷል። አመልካችም በሰበር አቤቱታቸው ጭምር በተሸጠው ንብረት ላይ ተጨማሪ ግንባታ የተካሄደበት መሆኑን አይክዱም። ሁኔታው ይህ ከሆነ ደግሞ ፍ/ቤቶች የውሉ መፍረስ የሚያስከትለው ጉዳት በዝርዝር ገልጸው ውሉን ከማፍረስ ይልቅ ፀንቶ እንዲቆይ ማዘዛቸው የሕጉን አንቀጽ 1817/1/ መንፈስና ግልጽ ቃል የተከተለ እንጂ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተሰራበት ውሳኔ ሰጡ ለማለት የሚያበቃ ሆኖ አላገኘነውም በመሆኑም በዚህ ጉዳይ የሥር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ሊፀና የሚገባው ሆኖ አግኝተነዋል።

ው ሳ ኔ

1. በደ/ብ/ብ/ሕ/መ በሃዲያ ዞን የሆሳእና ከተማ አስተዳደር የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 0024/98 እና የሐድያ ዞን በመ/ቁ. 04688 የሰጡት ውሳኔ ፀንቷል።
2. ግራ ቀኙ የራሳቸውን ወጪ ይቻሉ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ